

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Ваврик В.

магістрант II курсу спеціальності 101 Екологія

Науковий керівник – доц. Лісова Н. О.

ПРИРІЧКОВА ДОЛИНА РІЧКИ СТРИПИ, ЯК ОБ'ЄКТ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Посилення антропогенного впливу на природні екосистеми зумовлює актуальність дослідження і охорони прирічкових долин. Вони відіграють виключно важливу функціональну роль у біосфері, як регуляторні системи, шляхи міграції видів, джерело біоресурсів тощо. Долини річок в Україні залишаються по суті єдиними екосистемами з природною і напівприродною рослинністю на територіях з надмірно трансформованим і фрагментованим рослинним покривом.

Коли мова йде про природокористування то варто згадати, воно може бути раціональним і нераціональним. Раціональне природокористування означає збереження відтворення природних ресурсів у процесі їх інтенсивного господарського використання. Нераціональне природокористування характеризується «споживацьким» відношенням до природи, прагненням вилучити із неї якомога більше матеріальних благ, не турбуючись про її збереження та поліпшення. Розглядати особливості використання долин річок ми можемо тільки у поєднанні із розглядом особливостей використання їх заплав і водозбору в цілому. В долині річки Стрипи здійснено меліоративні роботи, наслідки якої з часом відобразились: замулене русло річки, зникли заплавні луки, змінились екосистеми, знизився рівень ґрунтових і підземних вод, зникли численні поверхневі джерела, які живили річку. Недбале застосування пестицидів і мінеральних добрив на площі водозбору сприяє їх змиванню в русло річки до 45%. Внаслідок цього зменшується біологічне різноманіття та стійкість водних біоценозів, а в цілому – екосистеми річки [3].

На сьогоднішній день використання річкових екосистем має екстенсивний не раціональний напрям. Воно проявляється у загальній освоєності річкової долини (лісовирубки, розораність, житлова чи промислова забудова тощо), у збільшенні надходження забруднень у річку, у руйнуванні русла річки. Розораність прирічкових ландшафтів досить висока без збереження водоохоронних зон, водозахисних смуг у верхній і середній течії. У нижній течії річка має каньйоноподібні

береги, заліснені, що позитивно впливає на загальний екологічний стан долини річки.

Велику популярність майже у всіх регіонах України має відпочинок людей на воді і біля води – рекреаційне природокористування. І це є природньо, адже саме поєднання прирічкових долин і річок формує комфортну зону відпочинку для різновікової групи рекреантів. В окремих місцях при надмірному скупченні відпочивальників на невеликих територіях це може створювати негативний вплив на річки і прирічкові екосистеми, що розглядається як рекреаційне навантаження.

Долина річки Стрипи використовується як водний і ландшафтний природний рекреаційний ресурс. Це територія короточасного, дводенного і тривалого відпочинку з різноманітними видами рекреаційної діяльності. Короточасний відпочинок на берегах Стрипи користується популярністю у жителів навколишніх сіл і міст. Найбільш поширеними видами є риболовля, мисливство, катання на човнах, збір лікарських рослин, спортивні види відпочинку за уподобаннями. Окремо варто згадати пляжно-купальний вид рекреаційної діяльності, який є популярним у населення, проте екологічний стан річки і прибережної території є незадовільним. Сертифікованих пляжів немає, часто відсутні пляжна інфраструктура, зарості чагарників обмежують доступ до води і прибережних ділянок. Дводенний або відпочинок вихідного дня і тривалий розрахований на приїжджих туристів, відпочинок яких може бути організований і неорганізований. Для таких рекреантів на берегах річки функціонують бази відпочинку «Лісова» і «Над Стрипою», дитячий табір відпочинку «Лісовий дзвіночок». Це стаціонарні заклади відпочинку з добре організованою інфраструктурою, можуть обслуговувати туристів всі чотири сезони. Основною причиною для туристів є місцевий ландшафт, поєднання горбистої місцевості і річкових ландшафтів, залісненість територій, прирічкові басейни для купання, що є позитивним.

Пізнавальними екскурсійними об'єктами в долині річки Стрипи є в селі Жизномир – «Травertinoвий» водоспад, селі Русилів – «Русилівські водоспади», «Сокілецькі водоспади» поблизу села Сокілець, в селі Скоморохи – водоспад «Над Стрипою». Природні водоспади є цікавими для огляду у всі пори року, тому туристи активно їх відвідують як місцеві так і транзитні. Щодо водоспадів територія навколо них потребує контролю, щодо рекреаційного навантаження. Багато неорганізованих туристів засмічують територію, витоптують трав'яний покрив та ін.

Цікавими для рекреації є і природозаповідні території та об'єкти в долині річки Стрипи, це – гідрологічні пам'ятки природи місцевого

значення, урочище «Канали», Ішківський орнітологічний заказник місцевого значення, Семиківський заказник – гідрологічний заказник загальнодержавного значення, Стрипський заказник – гідрологічний заказник місцевого значення, Зарваницький регіональний ландшафтний парк – природоохоронний об'єкт, «Рукомишські скелі» – геоморфологічне утворення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення в Україні [1]. Ці природоохоронні об'єкти розміщені в найбільш мальовничих місцевостях долини річки Стрипи де гармонійно поєднуються: геологія, рельєф, вода, біота, клімат, сформовані ландшафти. Ми можемо говорити про значний рекреаційний потенціал цих природних об'єктів, який потребує раціонального рекреаційного природокористування. Екскурсанти які із задоволенням відпочивають в межах цих територій це люди різного віку: діти, молодь, економічно активне населення, пенсіонери.

Один із видів ресурсів річкових екосистем, це інформаційно-естетичний ресурс. Його необхідно виділити як особливий тому, що використання його у майбутньому ляже в основу нової парадигми взаємовідносин суспільства і природи. Цей напрям зараз практикується порівняно рідко. Найпоширенішим способом цього аспекту природокористування на сьогодні є туризм, який розвивається в межах річкових долин. Річкова долина це повноцінний природний ландшафт, особливо багатий різноманіттям складових елементів, має у собі високий потенціал.

Зупинити процеси деградації в долині річки Стрипи, її екосистемах можна лише впроваджуючи комплекс заходів направлених на зниження антропогенного навантаження на річкові та заплавні екосистеми, на відтворення природних властивостей зруйнованого русла та заплави річки, відтворення водоохоронних зон. Для досягнення цього необхідна комплексна програма охорони і оздоровлення річки Стрипи. Необхідне планомірне зменшення використання земельних ресурсів річкових долин під ріллю, площі для житлового і господарського будівництва, а особливо під смітники [2].

Повноцінне використання природних ландшафтів, зокрема їх інформаційно-естетичних властивостей з мінімальним руйнуванням їх цілісності, може забезпечити людині багато її потреб. Саме в долині річки Стрипи розміщено чимало рекреаційних територій, зон, які використовуються для короткочасного і довготривалого відпочинку. Рекреаційний напрям використання ресурсів річкових екосистем, зокрема їх долин, може витіснити, обмежити матеріально-ресурсне їх використання, але і стати значним резервом фізичного оздоровлення людей, а далі і духовного розвитку людини, суспільства. Рекреаційне

природокористування в долині річки Стрипи повинно бути спрямоване на удосконалення рекреаційної інфраструктури, для урізноманітнення видів рекреаційної діяльності, вивчення рекреаційного попиту, моди, формування пропозицій рекреаційного ресурсу, відтворення особливо цінних ландшафтів, місцевостей, сприяти відновленню, природних екосистем через розширення водозахисних смуг, облаштування повноцінних пляжів біля населених пунктів, проводити роз'яснювальну природоохоронну роботу серед населення.

Список використаних джерел

1. Малі річки України: Довідник / А. В. Яцик, Л. Б. Бишовець, Е.О. Богатов та ін.; За ред. А. В. Яцика.-К.: Урожай, 1991. – 296 с.
2. Паламарчук М.М., Закорчевна Н.Б. Водний фонд України: довід. пос. – К.: НікаЦентр, 2006. – 320 с.
3. Яцик А.В. Водне господарство в Україні / А.В. Яцик, В.М. Хорєв. - К.: Генеза, 2010. - 156 с.

Гончар М.

*магістрантка II курсу спеціальності 101 Екологія
Науковий керівник – доц. Стецько Н.П.*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРИТОРІЇ КАЛУШ-ГОЛИНСЬКОГО РОДОВИЩА КАЛІЙНОЇ СОЛІ

Калусько-Голинське родовище калійних солей – родовище, яке тривалий час було сировинною базою для виробництва мінеральних добрив, металічного магнію, технічної та харчової солей, ядохімікатів, рідкого хлору, каустичної соди, соляної кислоти, хлорвінілу, поліхлорвінілових і карбонідних смол. Знаходиться у Калуському районі Івано-Франківської області, у внутрішній зоні Передкарпатського передового прогину, площа близько 80 км². Історично склалось так, що поклади кам'яної солі експлуатувалися протягом майже 2-х століть (від 1826 року) спочатку шляхом видобування природних розсолів, а згодом за допомогою камер вилуговування. Пізніше почали розробляти поклади полімінеральних калійно-магнієвих солей, що залягають серед кам'яної солі. У другій половині 1980-х років, розвідані запаси до глибини 600 м становили 475 млн т. Поклади простежувалися у вигляді пластів і лінз потужністю 10-40 (рідше 60 м), завдовжки 2,5-3 км, на глибині 15-1000 м. Видобування калійних солей здійснювалося на 3-х рудниках («Голинь», «Калущ», «Ново-Голинь») та єдиному в світовій практиці відкритому Домбровському кар'єрі, а перероблення сировини – на калійному заводі